

A tíz parancsolat és a „kiegyensúlyozatlan” Tóra

Ismét különleges jelentőségű héthez értünk, amikor a Szináj hegyi kinyilatkoztatást és a tíz parancsolatot (pontosabban: tíz mondást – *ászeret hádibrot*) fogjuk felolvasni a Tórából.

Maimonidész talán egyik leghíresebb responzumában (*Peér Hádor* 263) foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy szabad-e, helyes-e állni akkor, amikor szombaton nyilvánosan felolvassuk a tíz parancsolatot.

Véleménye szerint nem, mert ezzel erősítjük az eretnekeknek a véleményét, akik szerint a Tórának csak ez a rövid része kötelező előírás, isteni parancs, szentebb vagy istenibb a többi résznél.

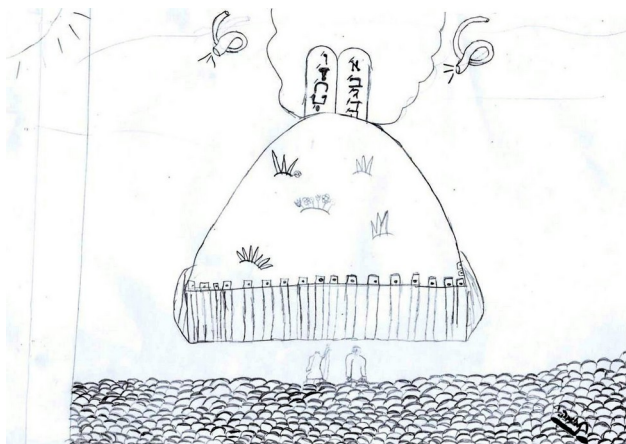
Ennek gyökereit már a Talmudban megtaláljuk, ami idézi, hogy eredetileg be akarták illeszteni a tíz parancsolatot mindennapi imáink fontos, központi helyére, de éppen az eretnekek miatt nem tették (*Beráchot* 12a).

A „válogatók” sorsa

Mindez nemcsak az eretnekek miatt érdekes, vagy azok miatt, akik tájékozatlanságuk miatt nem tudják, hogy a „mózesi törvények” nemcsak 10, hanem 613 parancsolatot jelentenek. Hanem magának a történelmi eseményeknek és az isteni szándéknak a megértése szempontjából. **Ha van 613, akkor miért kell 10, ami jobban ki van emelve? Hiszen mindet egyformán fontos betartanunk!**

„Mindenki, aki azt mondja: 'ez a tanítás jó, az a tanítás nem jó', elveszíti a Tóra vagyonát [elfelejti a tanulását].” (*Éruvin* 64a).

Vagyis: aki válogat a tórai tanítások között – tehát nem tesz erőfeszítéseket azért, hogy megtalálja mindegyikben az értékeset – annak cserébe a Tóra sem fogja megmutatni a legszebb arcát. Nem érdemesül arra, hogy a „vagyonát”, azaz gazdagságát lássa a Tórának.

Farnadi-Jeruzálmi Temima rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjamin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 130 példányban.

Kapcsolat, feliratkozás, jó tanácsok vagy önkéntes segítség felajánlása: ortimagazin@gmail.com.

Egyenetlenség vagy egyenlő fontoság?

Amellett, hogy a Tórában minden egyes részletet értékelünk, el kell ismernünk, hogy mind az életünkben, emberi természetünkben, mind a Tóratanulásunkban az „egyenetlenség” egy központi és valós jelenség.

Számos törvényünk utal arra, hogy a szentség [kedusá] is egyenetlenül oszlik el a világban. Az Örökkévaló maga kérte:

„Építsetek nekem Szentélyt, hogy köztetek lakhassak.” (Mózes 2., 25:8)

A Szentélyben tehát igenis „inkább” megtalálható a Teremtő, annak ellenére, hogy jól tudjuk, hogy Ő mindenhol ott van és a világ minden részletén uralkodik.

Hasonlóan, tudjuk, hogy a Tóra Izrael földjének különleges jelentőséget tulajdonít és fontos micvákat kapcsol. Ezen belül is számos alkalommal kiemeli Jeruzsálemet, mint „a hely, ahová a Nevemet fogom helyezni”.

Másrészt pedig: törvényeink előírják azt is, hogy tisztátalan helyen ne ejtsük ki az Örökkévaló Nevét, ne tanuljuk az Ő Tóráját, és ne is elmélkedjünk azon.

Mindez az „egyenetlenség” pontosan arra világít rá, hogy Teremtőnk ismeri a természetünket, melyet Ő alkotott, és tudja, hogy erre van szükségünk az egészséges működéshez.

Az életünk is ilyen: tele van hullámheggyekkel és hullámvölgyekkel. Mikor jobban megy, mikor kevésbé, néha lelkesebbek vagyunk, néha elfáradunk.

Ez a fajta ritmikusság az emberi lét elkerülhetetlen velejárója.

Mindemiatt fontos, hogy felismerjük és megkülönböztessük a Tórában is azt, hogy mikor alkalmazhatjuk az *egyenetlenség* és *egyenlő fontosság* látszólag ellentmondó szabályait.

Az *egyenlő fontosság* az, hogy valahányszor „felesleges” szót vagy szakaszt találunk, amiről úgy érezzük, hogy a szöveg ugyanazt jelentené akkor is, ha elhagynánk, akkor igyekszünk megfejteni, akár saját megértés, akár rabbinikus magyarázatok alapján, hogy mi lehet a mögöttes mélyebb, rejtett jelentés.

Ez azonban nem mond ellent az *egyenetlenségnek*, vagyis annak, hogy a Tóra nem minden része egyformán fontos.

6 olyan hetiszakasz van az 54-ből, melyek mindegyike legalább 40 parancsolatot tartalmaz¹. Ezek együttesen a Tóra összes micvájának több mint a felét magukban foglalják.

A 10 „legsűrűbb” hetiszakasz tartalmazza a Tóra összes micvájának csaknem 70%-át.

Persze ez nem jelenti azt, hogy egy tórai szakasz annál fontosabb, minél több micvát tartalmaz. Arra viszont rávilágít, hogy a Tóra belső természetének is része az *egyenetlenség*.

Hasonlóan azt tapasztaljuk, hogy vannak olyan témái a Tórának, melyeket a megsokszoroztnál jóval részletesebben ír le. Ilyen például Ábrahám szolgálójának a története, amikor feleséget keres Jicháknak, vagy a Szentély építésének részletei, vagy a *cáráát*, rituális tisztátalanságot okozó bőrbetegség törvényeinek részletei.

1 A statisztika a *Széfér HáChinuch* alapján készült, ami az egyik klasszikus, micvákat összesítő, anonim mű, a 13. századi Spanyolországból. A statisztika részletei megtalálhatóak az *Orti.hu* oldalon, *A parancsolatok számának eloszlása a Tórában* c. cikkben.

Ha csak tudunk, helyes igyekeznünk, hogy megértsük, hogy miért kapnak különleges hangsúlyt ezek a témák. Viszont az is hozzátartozik a szerénységhez, hogy őszintén elismerjük azt, ha ezt nem sikerül megértenünk.

Hogyan tanuljunk Tórát?

Mindez nem pusztán elmélet: fontos következményekkel bír arra nézve, hogy hogyan igyekezzünk megérteni és tanulmányozni a Tórát.

Ahogy láttuk, hogy az embernek, a világnak, és a Tórának is elválaszthatatlan, belső természete az egyenlenség, ugyanúgy helyes, ha ez megjelenik abban is, ahogyan a tórai szövegekkel foglalkozunk.

Saját módszerem: végigmegyek az egész hetiszakason, és szövegszerkesztővel ki-

emelem azokat a szavakat, amik megragadják a figyelmemet. Azután ismét végigmegyek csak a kiemelt szavakon, és mindegyikhez írok egy pár megjegyzést. Utána végigmegyek a megjegyzéseken, és megpróbálok jobban megérteni ezeket a kiemelt témákat. Más szóval: kiszűröm a súlypontokat.

Vannak, akik szokatlannak és furcsának érzik a tipikus zsidó szövegtanulásnak ezt a jellegét. Azt szokták meg, hogy lépésről lépésre haladunk, és minden mondatra egyforma figyelmet fektetünk. Számukra is ez a válasz:

mivel a Tóra tükrözi az emberi lelket, ezért helyes, ha azokat a részeket elemezzük mélyebben, melyeket közelebb érzünk saját magunkhoz.

FILOZÓFIA

Mode áni – a Teremtő hisz benned

Bölcseink tanítják: „*Ne vess meg semmilyen embert, mert nincsen olyan ember, akinek ne jönne el egyszer majd az ideje.*” (Pirké Ávot 4:3)

Vagyis ne fekete-fehér módon gondolkodj másokról. Senkire ne mondd azt, hogy úgyse lesz jó semmire, soha, teljesen haszontalan. Mert majd el fog jönni az a pillanat, amikor igenis fontos lesz.

Ez vajon azt jelenti, hogy senki nem tudja elvesztegetni élete nagy esélyét? Minden előre el van rendelve?

Igaz, hogy az Örökkévaló minden embernek szán célt, amiben ki tud teljesedni, és amiben nagyszerű tud lenni. De ezt a célt csak úgy tudja beteljesíteni, ha jó döntéseket hoz. Vajon nem igaz az, hogy a rossz döntéseivel

el tudja vesztegetni? Nem mond ez ellent a szabad választásnak?

Nem lehet, hogy soha nem fog jönni el az ideje, mivel már olyan sok rossz döntést hozott?

Amikor reggel felébredünk, és kinyitjuk a szemünket, ezt mondjuk: *mode áni lefánechá* – hálás vagyok előtted, Örökké Élő Uralkodó, hogy visszaadtad belém a lelket, nagy a te hited! (Jeremiás siralmi 3:23 alapján)

Ez furcsa, mert azt szoktuk meg, hogy nekünk kell hinni a Teremtőben, és nem pedig fordítva.

Történt egyszer, hogy valaki mondta egy rabbinak: rabbi, én már nem tudom, hogy hiszek-e Istenben. Mondta neki a rabbi: tu-

lajdonképpen mindegy, hogy te hiszel-e Őbenne, hiszen Ő akkor is létezik, ha te nem hiszel benne. A probléma csak akkor kezdődik, ha Ő nem hisz tebenned. Akkor vagy bajban. Amíg még Ő hisz benned, addig minden reggel visszaadja beléd a lelket.

Hasonló imát mondunk nagyünnepeken: egészen életünk utolsó napjáig, amíg az emberben a lélek benne van, addig az Örökkévaló hisz abban, hogy az ember vissza fog térni hozzá, meg fog javulni, és jó útra fog térni.

Ez az első válasz arra a kérdésre, hogy lehet-e az, hogy valaki annyira elrontja az életét, hogy már biztosan lemondhatunk róla, és mondhatjuk, hogy soha nem fog eljönni az ő ideje. Az Örökkévaló szerint nem, mert Ő hisz benne. Ő azt „reméli”, hogy majd vissza fog térni Őhöz.

A másik választ pedig a Fáraótól is tanuljuk. Amikor Mózes kérte, hogy engedje el a

népet, ő mindig megkeményítette a saját szívét. Aztán egy idő után az Örökkévaló azt mondta, hogy most már én keményítem meg a te szívedet. Róla tényleg lemondott, de azt mondta, hogy „bábunak” még jó lesz.

Hasonlót mond a Talmud Hámánról, aki Eszter könyvében szerepel, és el akarta pusztítani a zsidó népet: 48 prófétát és 7 prófétaönt kaptunk, és mindegyiknek ez volt a célja, hogy visszatérítse a jó útra a népet. De egyik se volt olyan sikeres, mint Hámán².

Mindebből azt tanuljuk, hogy még akkor is megvan az embernek az ideje, amikor már valóban véglegesen rossz útra tért. A nagy, isteni tervben akkor is megvan a szerepe – noha nem biztos, hogy számára ez a szerep kedvező. Ha viszont a mi célunk a fejlődés, akkor számunkra igaz, hogy minden embernek eljön a maga ideje egyszer.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este** (Budapesten): 16:27-ig.

Szombat kimenetele: 17:36.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Hétfőn és csütörtökön reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:36-ig.

Most szombaton reggel kihirdetjük **Ádár I hónap újholdját**, mely idén kétnapos (jövő péntek és szombat).

Molád³: péntek (február 9.) este 21:29 perc (5 chálákim⁴).

Szombat reggeli ima a Bét Jehuda zsinagógában legközelebb:

2024. február 17-én, szombat reggel 9 órakor, Trumá szombatján.

Sábát sálom! Gut sábesz!

2 Pontosabban: „a királyi pecsétgyűrű átadása” Hámánnak. Ld. *Megilá 14a*.

3 Az újhold megszületésének pontos pillanata. Helyes megemlíteni az időpontot újholdhirdetéskor, mert ezáltal is megemlékezünk a Tóra által előírt, tanúk által történő újhold szentelésről.

4 1 chelek = 3,333 másodperc. 5 chálákim = 16,666 másodperc.